

PODRŠKA ZA BOLJU BUDUĆNOST

Ponekad je dovoljno samo malo da neko u sebi otkrije uspešnog studenta. Kroz projekat EQUI ED, u školskoj 2012/13. godini, odabrali smo 26 učenika iz porodica koje su niskog socio-ekonomskog statusa i u kojima nema nikog sa iskustvom studiranja. Pomogli smo im da se pripreme za polaganje prijemnog ispita i upišu neki od fakulteta Univerziteta u Beogradu. Među odabranim učenicima bilo je tri učenika sa hendikepom, dve učenice romske nacionalnosti, pet učenika iz seoske ili prigradske sredine i pet učenika iz jednoroditeljskih porodica. Oni su pohađali srednje stručne škole, ostvarili najmanje vrlo dobar uspeh tokom prethodnog školovanja i izrazili su želju da studiraju, ali i bojazan da to neće uspeti bez dodatne podrške.

Njihovi rezultati na prijemnom ispitu bili su odlični!

- **11 učenika** je ostvarilo uspeh na osnovu kog su upisani na teret budžeta RS
  - Učenica upisana na Pravni fakultet kao 14. od 1631 prijavljenog, učenica upisana na Hemijski fakultet kao 10. na rang-listi, učenica koja je osvojila ukupno 98 od 100 bodova na Ekonomskom fakultetu, itd;
- **4 učenika** upisano na teret budžeta preko afirmativnih mera;
- **7 učenika** upisano sa statusom samofinansiranja (od toga dvoje oslobođeno školarine, a troje dobilo olakšice zahvaljujući podršci fakulteta).

Nakon godinu dana studija rezultati su bili sledeći:

- **18 učenika** upisalo drugu godinu studija (od toga njih 8 ostvarilo svih 60 ESPB).

Kako smo to postigli?

Program podrške u trajanju od šest meseci, pre upisa na fakultet, imao je nekoliko komponenti:

- **Psiho-socijalne i obrazovne radionice** (strategija učenja i organizacije vremena; profesionalna orijentacija i upoznavanje sa prijemnim ispitom i studijama kroz manifestaciju „Dan karijere“;
- **Pedagoško-psihološka podrška mentora** (svaki od četiri mentora bio je zadužen/a za po 5-6 polaznika);
- **Podrška u pripremanju građiva za polaganje prijemnog ispita;**
- **Zastupanje učeničkih potreba u procesu pripremanja za prijemni ispit, prijavljivanja i polaganja prijemnog ispita i upisa na fakultet.**

Ovi učenici bili su veoma zadovoljni pruženom podrškom. Besplatne pripreme za prijemni ispit učenicima su nesumnjivo veoma mnogo značile, ali su istakli rad sa mentorima, odnosno značaj kontinuirane podrške, usmeravanja, informisanja i ohrabivanja.

ZAŠTO JE POTREBNO PRUŽITI ODGOVARAJUĆU PODRŠKU STUDENTIMA?

- **Gubici u finansijskom i humanom kapitalu.** Svi dostupni podaci o studentskom životu i radu u Srbiji pokazuju da se studenti suočavaju sa velikim teškoćama tokom studiranja. Značajan procenat upisanih studenata ne završi fakultete, što predstavlja veliki gubitak u finansijskom i humanom kapitalu za malu i siromašnu zemlju kakva je Srbija.
- **Produbljivanje nejednakosti.** Podaci o socio-ekonomskom poreklu studenata u Srbiji pokazuju da, iako ukupan broj studenata u Srbiji raste, đaci iz nižih socio-ekonomskih slojeva i manjinskih grupa sve teže dolaze do fakultetskih diploma (npr. deca čiji roditelji imaju manje od srednjeg obrazovanja gotovo da nema među studentima; deca sa sela vrlo retko upisuju fakultet; udeo studenata među Romima kreće se oko 2%, a deca sa hendikepom još uvek veoma retko upisuju i završavaju fakultete).

NA KOJE PROBLEME UKAZUJU STUDENTI? NIJE SVE U NOVCU...

Naše istraživanje je pokazalo da se studenti najčešće suočavaju sa:

- početnim teškoćama u učenju (zbog promena sistema učenja usvojenog u srednjoj školi, nedovoljnog početnog znanja, visokih očekivanja profesora i sl.);
- nedostatkom motivacije (zbog teškoća u učenju i sl.);
- problemima sa početnom orijentacijom na fakultetu i
- finansijskim problemima (visoke školarine, skupi udžbenici i sl.).

U ČEMU SVE MOŽEMO POMOĆI STUDENTIMA?

- Osaživanje individualnih kapaciteta za uspešan akademski život;
- Upoznavanje sa novim socijalnim okruženjem;
- Upoznavanje sa akademskim institucionalnim okruženjem (studiranje, stanovanje, finansiranje, univerzitetska razmena...);
- Učenje i ispunjavanje studentskih obaveza;
- Individualna psihološka podrška;
- Posredovanje i zastupanje pred relevantnim institucijama.

KO PRUŽA PODRŠKU STUDENTIMA UNIVERZITETA U BEOGRADU?

- Centar za razvoj karijere i savetovanje studenata;
- Centar za studente sa hendikepom;
- Centar za kontinuiranu edukaciju;
- Informativni centar;
- Studentska udruženja;
- Različite službe na pojedinačnim fakultetima;
- Nastavnici.

Studenti/kolege mogu da igraju značajnu ulogu kroz vršnjačku edukaciju!

Nastavnici često treba da učine samo malo da bi nekom studentu olakšali studiranje: prilagođavanje uslova pohađanja nastave, načina polaganja ispita ili načina informisanja studenata o obavezama i rezultatima.

KAKO MOŽETE DA PODRŽITE STUDENTE SA HENDIKEPOM?¹

Strah od nepoznatog, predrasude, neupućenost, ponekad i preterana briga, sputavaju ljude u ophođenju prema svojim sugrađanima i sugrađankama sa hendikepom.

Ako vam se učini da postoji potreba za pružanjem pomoći osobi sa hendikepom, **pitajte je da li joj je potrebna pomoć i na koji način joj je najbolje pomoći**. Nikako nemojte na silu pomagati.

Prilikom kontakta obraćajte pažnju na osobu a ne na hendikep. **Ne sažaljevajte osobu sa hendikepom!**

Ponekad će vam se učiniti da je za način na koji osoba sa hendikepom obavlja svakodnevnu aktivnost potrebno dosta više truda, pa ćete osetiti potrebu da je pohvalite, ne činite to! Za tu osobu takva aktivnost je obična, svakodnevna i pohvala nije potrebna.

¹ Preuzeto uz modifikaciju iz 'Vodič za ravnopravnu uključenost studenata sa hendikepom u visoko obrazovanje'. Beograd: Udruženje studenata sa hendikepom, 2015.

Prilikom obavljanja svojih poslova, pazite da svojim stajanjem/kretanjem ne blokirate pristup osobi sa hendikepom.

Ukoliko je osoba sa hendikepom u prisustvu personalnog asistenta ili personalne asistentkinje, utoliko se u komunikaciji obraćajte neposredno osobi sa hendikepom, a ne pratiocu ili roditelju, partneru/partnerki, personalnom asistentu i slično.

Razgovarajte slobodno služeći se izrazima poput „Vidimo se” ili „Pozdravljam te, trčim dalje” ili „Čujemo se”, bez obzira o kojoj vrsti hendikepa se radi kod osobe sa kojom razgovarate. Nemojte se bojati pogrešnih izraza, veštačkim izbegavanjem pojedinih izraza može doći do neprijatne distance u razgovoru.

Ako sa osobom koja je korisnik/ca kolica razgovarate duže vreme, pokušajte da sednete da biste mogli da je gledate u oči, razgovor je dosta prijatniji kada su lica osoba koje komuniciraju u istoj ravni.

KOMUNIKACIJA SA OSOBAMA SA RAZLIČITIM VRSTAMA HENDIKEPA

Komunikacija sa osobama koje otežano govore

Prilikom komunikacije sa osobama koje otežano govore koncentrišite se i budite strpljivi, obavezno zatražite da vam se ponovi ono što niste razumeli, ali nikako ne glumite da ste razumeli iako niste. Dozvolite toj osobi da sama završi započetu rečenicu i nemojte joj pomagati.

Komunikacija sa osobama oštećenog sluha

U komunikaciji sa osobama oštećenog sluha možete koristiti više načina komunikacije. Neke od njih su:

- Srpski jezik – Pisani srpski jezik,
- Oralni metod – Komunikacijski sistem koji uključuje govor i čitanje sa usana. Ukoliko koristite ovaj metod važno je da govorite razgovetno i polako.

- Pantomima,
- Daktilologija,
- Znakovni srpski – Kombinacija čitanja znaka i čitanja sa usana.

Sa osobom koja ima oštećenje sluha razgovarajte polako, okrenuti direktno ka njoj jer izrazi lica i pokreti usana pomažu u razumevanju. Ne vičite, ne govorite u uho i ako mislite da se niste sporazumeli napišite poruku.

Izraz „gluvonem” nije poželjno koristiti, umesto njega koristimo izraze „gluv” i „nagluv” ili „osoba oštećenog sluha”.

Komunikacija sa osobama sa oštećenim vidom

Koristiti reči slep, slabovid, slepa osoba, osoba sa oštećenim vidom ili nedostatkom vida, osoba koja ne vidi. Ukoliko ste u formalnom okruženju, pozdravljajući osobu sa oštećenjem ili nedostatkom vida kažite svoje ime i poziciju/funkciju.

Ako utvrdite da je slepoj osobi potrebna pomoć pri kretanju ponudite joj ruku/rame.

Ukoliko se osoba sa oštećenjem vida kreće uz pomoć psa vodiča, utoliko nemojte milovati psa vodiča osobe sa oštećenjem/nedostatkom vida, osim ako za to ne dobijete dozvolu, jer je pas na „radnom mestu”.

Komunikacija sa osobama oštećenog sluha i vida

Osobe sa oštećenim sluhom i potpuno oštećenim vidom mogu da komuniciraju ako dodirom ispisujete slova na njihovom dlanu, ona će vam ispružiti dlan a vi svojim kažiprstom ispisujete slova na dlanu.

ASISTIVNE TEHNOLOGIJE ZA STUDENTE SA HENDIKEPOM

Ponekad asistivne tehnologije podrazumevaju korišćenje aparata ili uređaja koji nisu često dostupni, ali nekada asistivnu tehnologiju može predstavljati predmet koji se svakodnevno koristi za neku drugu namenu, ako povećava, održava ili poboljšava funkcionalne mogućnosti osoba sa hendikepom.

Za **čulo vida**: naočare, udžbenici krupne štampe, elektronski udžbenici, lupa, tabla i olovka Brajeve azbuke, stereo slušalice, kontrastno osvetljenje, prilagođeni papir (na primer, izdignute površine, naglašene linije, različite boje, veličine), olovka lampa, digitron sa glasovnim izlazom, Brajev štampač i/ili prateći softver, računar koji obezbeđuje glasovne informacije, itd.

Za osobe sa **oštećenjem govora**: fotografije, predmeti, table za komunikaciju i govor, sistemi koji privlače pažnju ili ukazuju vizuelnim putem, jednostavni uređaji sa glasovnim izlazom, kartice za reči, word prozor – prostor za pisanje reči, glasovni uređaji sa podešavanjima, itd.

Za osobe sa **oštećenjem govora**: slušna pomagala, signalni uređaji, vibrotaktilni prekidači, fotografije, predmeti, table za komunikaciju, fonično uho, slušalice (kako bi slušalac bio fokusiran, zvuk podešen, itd), sistemi titlovanja programa sa dodatnim neverbalnim informacijama, elektronske knjige, audio-uređaj za pojačavanje glasa nastavnika, itd.

Svaka osoba koja se **otežano kreće** ima svoje načine funkcionisanja, pa on/ona najbolje zna na koji način da savlada neku arhitektonsku (ili neku drugu) prepreku. U pružanju podrške kolegi sa hendikepom možete se osloniti na sopstvenu kreativnost, ali imajte u vidu da vaš kolega/koleginica možda već zna kako da mu/joj pružite podršku u učenju pa je/ga uvek pitajte kako joj najbolje možete pomoći.

